HEMMELIG

ME

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 18. desember 1989 kl. 09.00.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite møtte: Gro Harlem Brundtland, Paul Chaffey, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Anders Talleraas, Hans J. Røsjorde, Ingvald Godal, Edvard Grimstad, Jens Marcussen, Oddrunn Pettersen, Erik Solheim, Siri Frost Sterri, Gunhild Øyangen (for Kirsti Kolle Grøndahl), Thorbjørn Berntsen (for Reiulf Steen,Brit Jørgensen (for Gunnar Berge og Rolf Ketil Bjørn (for Kjellbjørg Lunde).

Fra landbrukskomiteen møtte: Gunhild Øyangen (møtte også fra den utvidede), Syver Berge, Åsa Solberg Iversen, Peder I. Ramsrud, Sigbjørn Ravnåsen, Inge Staldvik, Inger Dag Steen og Dag Weberg.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Handelsminister Kaci Kullmann Five og landbruksminister Anne Vik.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Ekspedisjonssjef Tor B. Næss, personlig rådgiver Kai Henriksen og førstekonsulent Bjørn Eidem. Fra Landbruksdepartementet: Statssekretær Bjørn Iversen, departementsråd Per Harald Grue, underdirektør Sverre Kvakkestad.

Videre var til stede utenrikskomiteens faste sekretær, Jon Bech, og landbrukskomiteens sekretær, Helge Stiksrud.

Dagsorden:

1. Norske og nordiske holdninger i GATT.

2. Eventuelt.

ME

Sak nr. 1.

Norske og nordiske holdninger i GATT.

KOMITEENS LEDER: Jeg gir ordet til handelsministeren.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Den tidligere regjering orienterte ved flere anledninger denne komiteen om utviklingen i GATTs Uruguay-runde, og da spesielt om utviklingen i jordbruksforhandlingene. Jeg har også selv berørt dette tema her, men da i sammenheng med den notifikasjon fra norsk side som vi har sendt GATT vedrørende kortsiktige tiltak om reduksjon i støtte og importvern for 1990, bl.a. med vekt på veksthussektoren.

Når jeg i dag har bedt om å få redegjøre for utviklingen i Uruguay-runden på jordbruksområdet, gjelder det i første rekke de langsiktige tiltak som nå diskuteres i GATT, der Norden vil fremlegge et felles forslag i morgen i Genève.

Først tror jeg det kan være på sin plass å rekapitulere noe av hva den forrige regjering gjorde med dette sakskomplekset, i og med at det er mange i denne komite som er nye her.

I St.meld. nr. 63 for 1986-87 understreket regjeringen Harlem Brundtland at

> "jordbruksforhandlingene i den kommende GATT-runden vil bli en utfordring med mange viktige, og ofte motsigende aspekter."

Videre at alle land må

> "være rede til å gi visse konsesjoner i form av økte forpliktelser når det gjelder import og eksportstøtte."

Og til slutt:

> "Det tas sikte på at en bedre multilateral disiplin på importsiden ikke vil få virkning for vårt produksjonsmål."

Gjennom Innst. S. nr. 253 for 1987-88 sluttet Stortinget seg i hovedsak til regjeringen Harlem Brundtlands opplegg. Komiteen påpekte imidlertid at det burde vurderes

ME

"om ikke Norge kan gi visse konsesjoner for importen og fortsatt greie å ivareta de hensyn som ligger bak importvernet for jordbruket."

I utenriksdebatten i januar i år sa handelsminister Balstad:

"Det er en utvikling på gang internasjonalt i retning av økt liberalisering og større multilateral disiplin med sikte på å løse problemene som eksisterer i internasjonal handel med landbruksprodukter. I klartekst vil dette kunne bety at vi vil måtte forholde oss til en internasjonal konsensus om gradvis nedbygging og/eller omlegging av støtteordningene slik de praktiseres i dag."

Balstad redegjorde også for forhandlingene her i den utvidede i april i år. Da påpekte han at den langsiktige målsetting for forhandlingene - det som heter gradvise reduksjoner av støtte til og importvern for jordbruket - kunne fremstå som radikal i forhold til dagens jordbrukspolitikk. Et resultat ville kunne påvirke retningen i vår jordbrukspolitikk og utviklingen i bruk av virkemidler, sa Balstad videre. Samtidig påpekte han at utfallet av det møtet som fant sted på embetsnivå i april, ville kunne gjøre det nødvendig for Norge å ta reservasjoner gjennom en stemmeforklaring.

Som kjent ble utfallet av aprilmøtet av en slik karakter at Norge fant det nødvendig i det vi har kalt et forklarende innlegg, å understreke den betydning Norge tillegger de ikke-økonomiske faktorene i vår jordbrukspolitikk, og at dette omfattet ikke bare matvaresikkerhet, men også elementer som miljø, distrikstspolitikk og sosiale hensyn.

Jeg vil her understreke at dette er synspunkter også den nåværende regjering stiller seg bak, og som er retningsgivende for vårt arbeid i de pågående forhandlinger.

Så langt om forhistorien, som jeg altså mente kunne være nyttig bakgrunn for det jeg nå skal si om den aktuelle forhandlingssituasjonen.

La meg også få si noen få ord om det nordiske samarbeidet i GATT. Nordisk vil i denne sammenheng si Norge, Sverige, Finland og Island, i og med at Danmark naturlig nok deltar i EF-gruppen. Gjennom felles opptreden oppnår disse

ME

nordiske land en innflytelse og tyngde i Uruguay-runden som vi ikke ville kunne oppnå enkeltvis. Sammen utgjør vi GATTs fjerde største handels-gruppering og oppnår deltakelse i de begrensede sammenhenger der nødvendige kompromisser oppnås.

Det sier seg selv at et nordisk samarbeid nødvendiggjør en del kompromisser. Min oppfatning er at det vi fra norsk side har måttet gi i form av kompromisser så langt, mer enn oppveies av de fordeler jeg har referert fra det nordiske samarbeid. På jordbruksområdet har vi imidlertid møtt betydelige problemer. Sverige inntar sterkt avvikende holdninger fra de øvrige nordiske land. Dette har vanskeliggjort det arbeid vi i den senere tid har nedlagt i utarbeidelsen av et nordisk forhandlingsforslag om jordbrukssektoren.

I jordbruksforhandlingene forventes deltakerne i GATT innen årets utgang å ha lagt forhandlingsforslag på bordet. Både USA, de viktigste eksportlandene, Japan og Sveits har allerede lagt frem slike forslag. EF er i ferd med å legge siste hånd på sitt forslag med henblikk på frem-leggelse under møtet i morgen eller onsdag.

Forslagene som hittil er fremlagt, avspeiler kjente synspunkter. USA og eksportlandene ønsker en sterk liberalisering av verdenshandelen på dette feltet, mens både Japan, Sveits og Østerrike har lagt vekt på at ikke-økonomiske faktorer setter grenser for hvor langt de vil kunne gå i liberaliserende retning. USAs forslag går bl.a. ut på å omgjøre de kvantitative begrensninger som foreligger til tollsatser som i utgangspunktet gir samme beskyttelsesgrad som kvotene. Tollsatsene skal så over tid kunne forhandles ned på samme måte som det har vært praksis i GATT for tollsatser på industrivarer - og det er dette dere vil ha sett omtalt som "tarrification" i avisene de siste dagene.

Sverige er sterk tilhenger av denne tilnærmingsmåte. EFs forslag vil ventelig i størst mulig grad sikre videreføring av den felles landbrukspolitikk som de baserer seg på, særlig gjennom bruk av variable importavgifter - som altså er noe annet enn "tarrification".

Dette bringer meg over til det nordiske forslaget, som det har vært arbeidet intenst med i den senere tid. Som en aktiv deltaker i forhandlingene så langt og som en av de mer sentrale tilhengere av de ikke-økonomiske faktorers

ME

betydning, forventes det at Norden kommer med et forslag på møtet i Genève tirsdag eller onsdag. Dette har bl.a. vært påpekt av formannen i forhandlingsgruppen. Norge har vært en aktiv pådriver i arbeidet for et nordisk forslag, som vil omfatte hele jordbrukssektoren.

Etter langvarige og meget vanskelige drøftelser lyktes det sist torsdag å oppnå et gjennombrudd i de nordiske fordhandlingene på embetsmannsnivå. For å oppnå dette var det bl.a. nødvendig å ta saken opp med min svenske kollega for å bringe spørsmålet opp på politisk topplan i Sverige. Jeg fant grunn til å understreke - og det har vært understreket også i embetsmannsforhandlingene - at Sverige ville bli sittende med et meget betydelig ansvar dersom det ble nordisk brudd.

Det foreligger altså pr. i dag et omforent nordisk forslag. Forslaget ivaretar etter min vurdering Norges interesser på en tilfredsstillende måte. Jeg vil spesielt fremheve den omtale og plass de ikke-økonomiske faktorer har fått, både i den overbyggende innledningen og i avsnittene om jordbruksstøtte og importvern. Her blir begrepet ikke-økonomiske faktorer operasjonalisert, slik at vi senere skal kunne påberope oss forslagene i forhandlingene.

Et av de punkter der det har vært vanskeligst å oppnå nordisk enighet, er hvorvidt det på permanent basis skal være anledning til å opprettholde kvantiative begrensninger og variable importavgifter. Norge har her krevd formuleringer som tillater kvantumsbegrensninger for fremtiden, dog under streng disiplin.

Videre står vi fast ved at variable avgifter må være legale ifølge GATT på permanent basis. Forslaget tar her vare på de norske kravene. Jeg vil her skyte inn at variable avgifter altså er det system EF i stor grad benytter seg av, og at dette derfor vil få betydelig tyngde i forhandlingene fremover. EF er sterke forsvarere av dette systemet, og jeg vil vise til det arbeid som pågår i Kvakkestad-utvalget vedrørende vårt fremtidige importvern, der bl.a. variable avgifter vurderes som et mulig alternativ til dagens system. Dette er punkter som tillegges stor vekt også fra jordbrukets organisasjoner. Forslaget tar her vare på de norske krav.

ME

Et annet vanskelig punkt har vært holdningen til USAs forslag om å omgjøre mengdebegrensninger til toll - den omtalte "tarrification". Sverige ønsket dette som et generelt virkemiddel i en forhandlingsløsning. Norge har hele tiden vært avvisende til et slikt opplegg, fordi dette ville være uforenlig med hensynet til de ikke-økonomiske faktorer og på sikt ville kunne undergrave mulighetene til å opprettholde et norsk landbruk. Norge har imidlertid ikke utelukket et slitk system for enkelte produkter. Det nordiske forslaget slik det nå foreligger, gir en balanse mellom omtalen av tollforslaget og omtalen av kvantiative begrensninger.

I tillegg til de sentrale punkter jeg her har omtalt, inneholder forslaget en forpliktelse fra de nordiske land til å delta i forhandlinger om de langsiktige mål jeg tidligere har referert og til forhandlinger om et styrket og mer effektivt GATT-regelverk for jordbruket. Forslaget uttrykker villighet fra de nordiske land til å arbeide i retning av å fjerne sine eksportsubsidier som ett av de nordiske lands bidrag til forhandlingsprosessen. Videre bekrefter de nordiske landene sin støtte til forhandlingsmålet, slik det ble presisert ved aprilvedtaket: en omforent, gradvis reduksjon i jordbruksstøtten og redusert importbeskyttelse. Men bak begge disse forslag ligger forholdet til de ikke-økonomiske faktorer som jeg tidligere har nevnt.

Forslaget tar videre for seg forholdet til u-landene. Her tas til orde for en mer individuell behandling av u-landene, avhengig av deres utviklingsnivå. Her vil de mer utviklede kunne påta seg flere forpliktelser enn de minst utviklede land. Lengre overgangsperioder vil være en løsning for de minst utviklede landene. Spesielle ordninger vil ventelig bli nødvendig for de minst utviklede land og de u-land som er nettoimportører av matvarer.

For å oppsummere til slutt de viktigste punktene vi på norsk side har lagt vekt på, vil jeg fremheve at ordninger for å ivareta de ikke-økonomiske faktorer skal være varige, videre at variable importavgifter i henhold til forslaget skal bli en GATT-legal ordning og at kvantiative restriksjoner fortsatt skal være tillatt, underlagt streng disiplin. Jeg vil gjenta at hovedårsaken til at vi på norsk side har presset så sterkt på for å komme til enighet om et nordisk forslag, er hensynet til de ikke-økonomiske mål norsk jordbrukspolitikk bygger på.

ME

Avslutningsvis vil jeg få understreke at forhandlingsforslaget ikke formelt binder Norge. Det er det bare forhandlingsresultatet som vil gjøre. Forslaget vil imidlertid i realiteten sette et minstekrav til Norges bidrag i forhandlingsrunden til slike forhandlingsløsninger.

Det er min vurdering at forslaget, slik jeg har praktisert det ovenfor, ikke kan sies å gå lenger enn hva som tidligere er referert overfor denne komiteen. Jeg har allikevel funnet det riktig å orientere komiteen, fordi disse spørsmål er meget sensitive og av stor interesse for alle partier i Stortinget.

(KML)

KOMITEENS LEDER: Takk skal du ha. I tilknytning til det handelsministeren sa til slutt, vil jeg bare si at jeg ble spurt på torsdag, tror jeg det var, om det var behov for et møte. På det tidspunktet var det ikke noe gjennombrudd i de nordiske forhandlingene heller. Jeg vil understreke at jeg tror vi er nødt til i denne komite å holde oss orientert rett og slett for å kunne føre norsk utenrikspolitikk og landbrukspolitikk, og derfor tok jeg ikke - selv etter gjennombruddet - ny kontakt med handelsministeren for å si at det var unødvendig med et møte kl. 9 på mandag. Jeg tror vi bør benytte anledningen til både å stille spørsmål og danne oss en oversikt over hva vi nå står foran i de månedene som kommer. Vi bør være klar over, også i forhold til det handelsministeren nå sa, at uansett det nordiske og norske forhandlingsutgangspunkt har vi ingen garanti her og nå for at det Regjeringen nå har lagt opp til, vil bli resultatet av forhandlingene. Vi må ha med oss hvor de vanskeligste punktene ligger, og hva vi kan komme til å bli stilt overfor når det gjelder nødvendig tilpasning av vårt utgangspunkt.

Ordet er fritt til spørsmål og kommentarer.

CARL I. HAGEN: Jeg har egentlig ikke noe spørsmål, men en kort kommentar bare for å signalisere at vi konstaterer at det norske opplegget og de norske synspunkter i realiteten allerede ligger der, og at de, slik jeg forstår det, allerede vil bli meddelt i morgen, eller i overmorgen. Det er da liten sjanse for oss til å ha noen påvirkning på hva Regjeringen allerede har bestemt seg for. Det får vi ta til etterretning.

Vi er skuffet over og dypt uenig i at ikke Regjeringen følger opp Sveriges linje. I stedet for å være en bremse på den svenske linje burde Norge etter vår oppfatning her slått seg sammen med Sverige og støttet opp om USA, med det langsiktige mål å få større grad av liberalisering av internasjonal handel med matvarer og legge mindre vekt på de såkalte ikke-økonomiske faktorene. Vi tror faktisk at man gjør landbruket en bjørnetjeneste, for om en del år vil vi måtte tilpasse oss veldig raskt uten å ha særlig valg. Da står det norske landbruket overfor mye større vanskeligheter enn en gradvis tilpasning til endrede forhold i verden.

Til slutt vil jeg nevne at vårt hovedanliggende burde være norske forbrukere og forbrukerhensynene, for alle i dette landet er forbrukere. Det er hensyn som tydeligvis tillegges usedvenlig liten vekt av Regjeringen, idet det utelukkende er produsentene det tas hensyn til

(KML) og ikke forbrukerne, særlig i og med at de andre såkalte ikke-økonomiske hensyn kan ivaretas på bedre og billigere måte enn det som i dag gjøres. Bare for at det skal være sagt i denne komite: Vi er ikke fornøyd med den holdning Norge har lagt seg på. Man burde ha fulgt Sverige.

GUNHILD ØYANGEN: Jeg er tilfreds med at det har lykkes å komme fram til nordisk enighet, og jeg tror at uten et slikt nordisk samarbeid vil vi ha svært lite vi skulle ha sagt i de kommende forhandlinger. Det stemmer godt overens også med de signaler den forrige regjeringen fikk fra politisk hold i Sverige, at selv om de i utgangspunktet har en annen holdning, har de forståelse for at vi i Norge legger stor vekt på de ikke-økonomiske faktorer.

Det en likevel kan reagere på her, er at en fremdeles drar med seg begrepet mengdebegrensninger. Vi har fått en dom i panelsaken for epler og pærer som egentlig sier at ordningene ikke er GATT- legale. Jeg tror at vi kanskje jo før jo heller bør begynne å innse at det er situasjonen, og at en fortsatt forfølgelse av den linjen er veldig lite fruktbar. Jeg tror også vi må regne med svært liten støtte for den linjen.

Vi har kommet i en vanskelig situasjon akkurat når det gjelder epler og pærer spesielt på grunn av de lave tollsatsene vi har på området. Regjeringen har nå gått inn med en støtte på 4,25 kr pr. kg til norsk-produserte epler for i år, og det er en ordning som skal gjelde for ett år. Jeg har ingen anmerkning til at en velger det som løsning for ett år, men på lengre sikt er en nødt til å komme fram til andre ordninger, for målet her er jo både redusert importvern og redusert støtte på sikt. Vi kan ikke forvente at vi for hvert problem vi møter, bare kan øke overføringene. Vi står her overfor betydelige problemer, og jeg tror også en må vurdere om deler av vårt jordbruk kan ha mulighet til å bli mer konkurransedyktig. Det er klart at det er forskjell på det å drive epleproduksjon i Lier og å drive det i Hardanger, og at en her må begynne å innrette seg på særskilte ordninger som har en distriktsprofil slik at vi kan makte å opprettholde produksjon i disse deler av landet. Framover må en støtte opp om de krefter innenfor landbruket som erkjenner at de er nødt til å bli mer konkurransedyktig. Det greier vi ikke på absolutt alle områder, men vi greier det på en del. Det er vilje også innenfor landbruket selv til å være med på den linjen. Jeg stiller meg altså litt tvilende til akkurat det å føre videre begrepet mengdebegrensninger.

(KML)

Det er, som sagt, bra at det er nordisk enighet, og en kan da si at Norden er en sterk gruppe innenfor GATT. Vi vet at vi står overfor enda sterkere grupper, som USA og Cairns-gruppen, som ønsker å gå mye lenger enn Norge kan være med på. I den sammenheng tror jeg det vil være nødvendig å ha et svært nært samarbeid med EF, og at bare EF kan gi oss nok tyngde i denne prosessen til å opprettholde et landbruk slik vi ønsker å ha det i Norge framover.

Ellers har jeg i denne sammenheng lyst til å gi støtte til landbruksstatsråden, som i et foredrag i Hardanger gav uttrykk for overfor de bøndene hun møtte der, at vi nå må innstille oss på en ny situasjon der vi ikke klarer å beskytte jordbruket på samme måte som før. Jeg tror det er svært vesentlig at vi får den erkjennelsen fram og satt på dagsordenen, slik at vi får en realistisk diskusjon framover, og at de politiske partier sammen med Regjeringen møter disse utfordringene på en måte som gjør at en ikke driver partipolitikk først og fremst, men samler seg om nasjonale løsninger. Vi vil nemlig få en situasjon som kan bli svært vanskelig for landbruket, men som også har stor betydning for oss internasjonalt. I den sammenheng har jeg lyst til å ta opp spørsmålet om vi kanskje i dette forum kan få en noe bredere orientering om de forskjellige måtene vi kan beskytte jordbruket på framover og også få en orientering om det arbeidet som nå foregår i Kvakkestad-utvalget. Jeg tror at det kan være nyttig at også de politiske partier i et slikt forum som dette er orientert om det arbeidet som nå pågår, som kan få så stor betydning for både vår landbrukspolitikk, distriktspolitikk, handelspolitikk og utenrikspolitikk.

ANDERS TALLERAAS: En liten kommentar til det siste fru Øyangen sa. Hun mente at denne forsamlingen bør få en orientering, hvis jeg forstod henne rett, om det som foregår i Kvakkestad-utvalget. Jeg er meget sterkt reservert til det. Jeg må gi den tilbakemeldingen umiddelbart, for det går også litt på hva den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite bør arbeide med.

Ellers syns jeg det er klokt av Regjeringen å orientere om denne saken, om status i dag, og om det som er tenkt lagt fram. Jeg synes det er en fordel med det nordiske samarbeid at en greier å holde nordisk enighet så langt dette er mulig i den fasen vi er inne i nå. Jeg tror det motsatte ville vært betydelig verre og svekket Norges forhandlingsposisjon ganske mye.

Jeg vil helt til slutt understreke det lederen var inne på i stad, nemlig at det er en viss avstand mellom det forhandlingsutgangspunkt som nå blir lagt fram, og det sluttresultat som Uruguay-runden gir. Det må en være innstilt på å komme tilbake senere.

(SL) FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Jeg har bare noen få spørsmål. Det var snakk om at man hadde hatt et forklarende innlegg i GATT. Hva slags betydning tillegger handelsministeren et forklarende innlegg - jeg forstod det som en slags reservasjon? Hvilke ønsker var det Norge fikk gjennomslag for i det felles nordiske opplegget? Og er det slik at den svenske holdningen stort sett er den samme som USAs?

KÅRE GJØNNES: Jeg er litt i tvil om hvilken innfallsvinkel jeg skal ta på det jeg skal si nå. Det som tidligere landbruksminister, nå representant Øyangen la opp til, er jo en stor landbrukspolitisk debatt, og jeg vil i hvert fall her og nå - uten å gå inn på enkeltheter i forhold til hvem som skal berge norsk landbrukspolitikk, om det er EF eller andre - ta sterke reservasjoner mot en del av de synspunkter og konklusjoner som ble framlagt, uten at jeg her og nå kan gå inn på alle de punktene. Det er vel ikke det som er hensikten med dette møtet heller, men å bli orientert om det som er Regjeringens opplegg i de forhandlingene vi står overfor i GATT.

Jeg vil si meg tilfreds med at man har greid å komme fram til enighet på nordisk plan om de elementene som er bygd inn, og som det er vist til fra handelsministerens side. Jeg vil nøye meg med dette nå; å ta de nødvendige reservasjoner i forhold til det som kom fra representanten Øyangen, slik at det kommer fram i protokollen fra dette møtet, og gi min tilslutning til det opplegget som Regjeringen selv har kommet med.

EDVARD GRIMSTAD: På vegne av Senterpartiet vil jeg si at det opplegget som det er orientert om fra Regjeringens side, er tilfredsstillende. Det er klart at vi i så vanskelige farvann som dette er, legger vekt på at man finner fram til nordiske løsninger. Hvis man ser på det nordiske bildet, er det klart at mange av forholdene i Finland og Norge er sammenfallende, så det er vel ikke så underlig at det er de landene som først og fremst har fulgt hverandre. Men at det nå har lykkes også å få Sverige med, ser vi positivt på, slik at man kan finne fram til politiske løsninger i internasjonal handel også med landbruksvarer, som kan være tjenlige for vårt land.

I likhet med Gjønnes vil jeg reservere meg mot en del av de innspill som kom fra Gunhild Øyangen. Det får vi ta en annen gang, jeg vil bare si det på den måten. Men ellers vil vi gi uttrykk for vår støtte til det som er lagt fram fra Regjeringens side.

(SL) KOMITEENS LEDER: La meg bare ta et par punkter før handelsministeren svarer.

Da jeg ved innledningen sa at vi må regne med å stå overfor avveininger ut fra det utgangspunktet som det nordiske opplegget nå gir, var en av de tingene jeg hadde i tankene, spørsmålet om realismen ved over tid å stå på mengdebegrensninger, et spørsmål som Gunhild Øyangen senere utdypet. En annen ting var graden av subsidier som vi nå kan bruke i en overgangsfase, slik vi har gjort i eplesaken, og det forhold som egentlig mye av dette konkluderer med, at vi i større deler av norsk jordbruk må bli reelt konkurransedyktige for at vi skal kunne oppebære den grad av støtte og rammebetingelsene for de vanskeligste områdene av landet ut fra de ikke-økonomiske faktorene som vi legger vekt på. For det vil også bli bedømt som en helhet hvordan norsk jordbruk i sum blir håndtert. Når vi ser på det med GATT-øyne, vil det være et tema for andre land.

Når det gjelder det spørsmålet som Gunhild Øyangen reiste, om en bredere orientering på et egnet tidspunkt, tror jeg ikke den innfallsvinkelen som Talleraas tok, nødvendigvis er den mest hensiktsmessige. For her tror jeg ikke spørsmålet om hva man orienterer om og hva det heter, er det sentrale. Det sentrale er: Det er gitt mandat til flere utvalg, det arbeides løpende i regjeringskontorene og i Stortinget med saker på landbrukssektoren, i distriktspolitikken, i vår økonomiske politikk, i utenrikspolitikken. Og dette er et spesielt sensitivt område. Her står vi overfor følgende valg tror jeg, hvis vi lytter til innleggene her, at vi får en mer åpen debatt uten et samlet fundament, som kan skape større problemer med å se hva vi er enige om og hva vi er uenige om, og hva det er nyttig å bruke kreftene på.

Å bruke den formelle innfallsvinkelen og si at Kvakkestad-utvalget er et utvalg, og det får gjøre jobben sin, det er greit, det kan vi godt gjøre. Men jeg tror at Regjeringen bør finne egnede anledninger og muligheter til å orientere om hvilke muligheter Norge står overfor når det gjelder å videreføre vår landbrukspolitikk - videreføre en landbrukspolitikk, ikke vår, for den kan ikke videreføres som den er, den må justeres og forandres. Og så er spørsmålet: Hvordan skal dette skje i forhold til de internasjonale rammevilkår som Norge står overfor? Her tror jeg bare det er spørsmål om hvor vi skal ta debatten. Skal vi ta hele den debatten i salen og i komiteene, eller skal vi ha deler av den diskusjonen i denne komiteen? Det må Regjeringen vurdere også; hvordan kan vi hensiktsmessig hjelpe hverandre med å håndtere disse spørsmålene på en fornuftig og ryddig måte, ikke med mest mulig debatt her, så det blir minst mulig åpenhet osv., men i hvert fall slik at vi bruker åpenheten på det det

(SL) faktisk er grunn til å diskutere, og med det samme kunnskapstilfang. Det vil gjøre det lettere for oss å få til de riktige forandringene, som har et flertallsgrunnlag i Norge.

Begge de tingene er nødvendige, for vi er ikke ferdige med denne saken verken i dag eller om tre måneder. Og det stortinget vi har nå, sitter i fire år. Jeg kjenner nå de menneskene som sitter rundt bordet her, og jeg tror at vi alle sammen kan ha nytte av å vite mest mulig om mulighetene og alternativene slik at vi bruker vår tid på en ryddig måte.

Jeg vil altså støtte den tanke som lå i Gunhild Øyangens forslag om at Regjeringen etter hvert som den ser at det er mulig å orientere på en fornuftig måte, gjør det, så vi får et grunnlag og det blir lettere for oss å ta standpunkt når vi eventuelt kommer i kritiske faser i GATT-forhandlingene også fremover.

Det var det viktigste jeg hadde å si.

CARL I. HAGEN: Bare akkurat til det spørsmålet som lederen kommenterte. Vi har ikke drøftet denne problemstillingen med orienteringer, så jeg har ikke helt klart tatt standpunkt til å gi støtte til Arbeiderpartiet her, eller om jeg kommer til å lande på Talleraas' formelle standpunkt.

Men det jeg har lyst til å gi uttrykk for, er at vi ønsker mest mulig informasjon og en størst mulig grad av åpenhet. Jeg tror det blir et problem hvis relativt ordinære politiske meningsutvekslinger skjer i denne komite i stedet for i full åpenhet. Det må være en mulighet for å kunne drøfte hvis det er spesielle ting som skjer, både redegjørelser fra statsråder som kan være grunnlag for debatt, eller ordinære saker i komiteen, slik at vi skiller ut det som er sensitivt overfor en forhandlingspartner. I den interne norske politiske meningsutveksling må det være åpenhet overfor norske velgere. Vi må være meget forsiktige med slike ordinære politiske meningsutvekslinger i den utvidede, for dette må velgerne ha delaktighet i. Det er bare når det gjelder eventuelle sensitive ting i en forhandlingsposisjon med andre makter at vi eventuelt bruker denne komite. Jeg synes det er lite av det jeg har hørt i dag som ikke kunne vært sagt i åpent storting.

(SL) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg vil ta det siste først. Situasjonen er altså at det skal fremlegges et felles nordisk forslag i Genève i morgen, der Norge er en av partnerne. Det gjorde at jeg syntes det var riktig å orientere denne komiteen om forslaget før det ble fremlagt. Jeg ante jo en viss kritikk fra Hagen i hans første innlegg for at man ikke hadde orientert på et tidligere tidspunkt i denne komite. Det var jo svært vanskelig da, fordi forslaget altså ikke var ferdig, og vi så sent som torsdag morgen ikke visste noe om hvordan dette ville gå.

Som man så av pressen torsdag, var det meget nær et nordisk brudd, og det gjorde at jeg allerede torsdag, før jeg visste om vi nådde frem til et nordisk felles forslag eller ikke, fant det riktig å ta et initiativ overfor lederen, for å avgjøre i fellesskap om det var riktig å redegjøre for komiteen om dette. Det fant vi da begge at det var grunn til å gjøre, selv om, som jeg sa i slutten av mitt innlegg her i dag, det altså ikke har gått utover de fullmakter som allerede har ligget gjennom de orienteringer som er gitt til Stortinget i åpent storting, til Stortinget gjennom den utvidede komite og det tilsvar som Stortingets ulike organer der har gitt, også i komiteinnstilling, som jeg tidligere har vist til. For et av hovedpoengene med denne komite oppfatter jeg skal være å søke råd i forbindelse med bevegelser man gjør i internasjonale forhandlinger som eventuelt går utover de fullmakter som allerede ligger i tidligere stortingsbehandlinger. Jeg synes det må være en viktig arbeidsregel at man da i tillegg skal sørge for å gi en bred orientering, slik at det er mulig for de ulike partier her i Stortinget å fatte sine beslutninger på et tilstrekkelig og tilfredsstillende grunnlag. Det har flere her gitt uttrykk for. Det er en grunnholdning som jeg kommer til å legge vekt på, og som jeg føler meg trygg på at Regjeringen også samlet selvfølgelig vil legge vekt på.

(GSR) Hvorledes disse orienteringene vil skje i tiden fremover, relatert til Kvakkestad-utvalgets arbeid og det øvrige forhandlingsarbeidet, har jeg ikke noen formening om her og nå, men jeg skal ta med meg tilbake til velvillig overveielse de synspunkter som her er fremkommet. Jeg finner det ikke riktig å gi en orientering i den utvidede fra et ordinært utvalgsarbeid som foreløpig pågår på embetsmannsplan, hvor det altså ikke er lagt inn politiske prioriteringer på det nåværende tidspunkt. Det synes jeg ikke vil være riktig. Vi må først ha et forberedende arbeid på utvalgsplan både når det gjelder eple/pære-importen - det er et eget utvalg som skal ta seg av det - og Kvakkestad-utvalget som tar for seg helheten på importsiden. Når dette utvalgsarbeidet er kommet tilstrekkelig langt, vil vi se på mulighetene for å orientere Stortinget, enten i denne komiteen eller på andre egnede måter, men det synes jeg det er vanskelig å ta standpunkt

(GSR) til før jeg ser hva disse utvalgsarbeidene fører med seg av forslag, og det er det altså for tidlig å si nå.

Jeg merket meg også at Hagen var uenig i det opplegget vi fra Regjeringens side fulgte. Det er vel ikke noen overraskelse tatt i betraktning at Fremskrittspartiet har hatt et annet syn gjennom de halvannet til to år som ligger forut når det gjelder arbeidet med disse standpunktene. Da er det vel heller ikke overraskende for Fremskrittspartiet at Regjeringen legger seg på den flertallsstrømning som regjeringspartiene har vært en del av i Stortingets behandlinger tidligere.

Spørsmålet om mengdebegrensninger og om det er riktig å ha dette med i det nordiske GATT-forslaget er berørt særlig fra Gunhild Øyangens side. Jeg finner det derfor riktig å understreke at det er en felles nordisk holdning vi her står på, hvor Norge slett ikke har vært alene om disse synspunktene. Finland og Island har også klart vært sterkt opptatt av at dette skulle være med. Jeg vil også nevne at Sveits, Canada, Japan, Østerrike og Sør-Korea foreslår ordninger med kvantitative restriksjoner, og at bestemmelsene i fremtidige kvantitative ordninger i et slikt system må gjøres klarere, men at systemet kan opprettholdes for enkelte varer. Det er vurderingen som de ulike forhandlingspartnere har gjort så langt.

Fridtjof Frank Gundersen spurte om Sveriges holdning. Svenskene stod inntil torsdag mer eller mindre på USAs linje. Vi inntok i forhandlingene torsdag en noe mykere holdning når det gjaldt omtalen av tarrifications. Fra norsk side har det inntil torsdag vært et ønske om overhodet ikke å omtale tarrifications. Som jeg sa i mitt innlegg til å begynne med her i dag, har vi nå fått til en mer balansert omtale av kvantitative restriksjoner og tarrifications, og jeg viser til det jeg sa innledningsvis.

Så spurte Fridtjof Frank Gundersen også om hva det forklarende innlegg gikk ut på. Jeg vil vise til hva jeg sa da vi diskuterte de mer kortsiktige løsningene i forhold til GATT-notifiseringen. Jeg refererer at det skal i GATT-forhandlingene tas hensyn til ikke-økonomiske faktorer, f.eks. matvaresikkerhet. Dette ligger altså inne i konsensusvedtaket fra april. Den forrige regjering understreket i et forklarende innlegg fra Norge at man med dette - altså de ikke-økonomiske faktorer - fra vår side også mener miljø, distriktspolitikk og sosiale hensyn. Det er den forklaring vi har gitt.

Uttrykket "stemmeforklaring" brukes av en del. Det er misvisende fordi man ikke stemmer i GATT, men

(GSR) kommer frem gjennom konsensus til en omforenet holdning, og det er et forklarende innlegg til denne omforente holdning Norge her har gitt uttrykk for.

Med dette tror jeg at jeg har svart på de poenger som er tatt opp.

GUNHILD ØYANGEN: Jeg skjønner det er vanskelig å nevne EF uten at det skaper reaksjoner i visse deler av forsamlingen. Nå vil jeg bare presisere at jeg ikke har gitt uttrykk for noen tilslutning til EFs generelle landbrukspolitikk, hvis man skulle ha oppfattet meg dit hen.

Når det gjelder den forhandlingsmessige linjen for GATT, føler jeg meg fortsatt overbevist om at vi for at vi skal klare å få tilstrekkelig støtte for et nasjonalt landbruk på det nivå som det er bredt flertall for i Stortinget, er nødt til å søke samarbeid, og i det samarbeidet er de nordiske land viktig, men det er bare EF som har tyngde nok i den store organisasjonen til å gi oss ryggdekning for et tilfredsstillende landbruk framover

Når jeg tok opp spørsmålet om orienteringer i dette forum, var det ut fra at jeg har et klart inntrykk av at mange av de begrepene vi snakker om her - mengde-begrensninger, tarrifications, variable avgifter og hva de inneholder - er vanskelig tilgjengelig for svært mange. Ved at vi får en noe bredere orientering om hvilke alternativer som foreligger, har vi også bedre forutsetninger for å ha kvalifiserte meninger om hva som er de beste veivalg framover. Dette var bakgrunnen. Om dette er det riktige forum, kan selvfølgelig diskuteres. I landbrukskomiteen vil vi drøfte disse spørsmålene. Etter min vurdering er dette veldig viktig. Det har både med vår internasjonale troverdighet å gjøre og hvilke samarbeidspartnere vi skal velge. Det har betydning for handelen kanskje også på andre områder, og det handler bl.a. om forhandlingsstrategi. Det var dette som var utgangspunktet for at jeg mener at dette bør være det riktige forum å ta denne saken opp i.

Bare en liten ting til. De veivalg vi foretar framover, kan ha enormt stor betydning for svært mange lokalsamfunn i dette land. Det er hundrevis av kommuner som er å betrakte som nærmest ensidige landbrukskommuner, så det er ikke små og uvesentlige utfordringer vi står foran, og dette fortjener etter mitt syn en tverrpolitisk diskusjon.

(GSR)

CARL I. HAGEN: Jeg har bare lyst til kort å kommentere det handelsministeren sa i sted om tidspunktet for når denne komiteen skal inn i bildet, og at det liksom ikke kunne skje før det var blitt enighet på det nordiske plan - jeg har muligens misforstått.

Det ble nevnt at det forslaget som skulle legges frem i Geneve, ikke var ferdigbehandlet på embetsmannsplan og at det lå an til at det kanskje kunne bli brudd i disse nordiske drøftelsene. Mitt poeng er at det ville være naturlig at denne komiteen kom inn i bildet før slike ting skjedde, nettopp for å gi signaler om hvilken holdning den norske regjering burde innta i drøftelsene med de øvrige land. Jeg vil ikke helt se bort fra at det kunne være en mulighet for at et stortingsflertall kanskje hadde det syn at man nettopp for å få til en samordning i Norden, var villig til å strekke seg noe lenger i retning Sverige enn det den sittende regjering kanskje ville. Derfor ville det være formålstjenlig om Regjeringen kom til den utvidede før det eventuelt skjer ting, nettopp for å få signaler i forkant istedenfor å gi en rapportering i "etterkant." Hadde det nå blitt brudd fordi Sverige hadde stått steilt, hadde vi fått meddelelse om det etter at det var skjedd.

Mitt syn er at vi burde ha kommet inn i bildet før, nettopp fordi det er en litt spesiell parlamentarisk situasjon for den sittende regjering. Jeg er klar over at vårt eget standpunkt ligger langt fra de andre, men det er bevegelse når det gjelder disse ting, også i andre partier.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: La meg først få si at jeg er helt enig med Gunhild Øyangen i at dette er kompliserte temaer og kompliserte uttrykksformer. Jeg skal i hvert fall forsøke å bidra til å bringe klarhet i dette ved å legge igjen til komiteens medlemmer det innlegg jeg holdt innledningsvis her i dag, som tar for seg de begrepene vi her er innom. Jeg har for øvrig merket meg ikke minst lederens oppsummering, at det er behov for orienteringer og for meget nær kontakt innenfor denne sektoren. Det har også vært og er fortsatt min holdning til dette.

Det var derfor jeg tok et initiativ overfor komiteens leder allerede sist torsdag, og det bringer meg over til Hagens innlegg. Etter hans innlegg forstår jeg at jeg må ha uttalt meg uklart i mitt siste innlegg om denne saken. Det var nettopp faren for en bruddsituasjon på nordisk plan og behovet for i en slik situasjon å vite hvor Stortingets råd gikk på vektleggingen i forhold til det nordiske, sett i relasjon til

(GSR) hva som var primære norske holdninger. Det var en av hovedårsakene til at jeg tok kontakt med komiteens leder på torsdag. Før vi visste hvorledes det gikk i nordisk sammenheng, fastsatte vi dagsordenen og sendte ut innkallelse til dette møtet. Jeg tok så kontakt med komiteens leder da det ble klart at det var gjennombrudd i forhandlingene i Stockholm. Min holdning var at vi allikevel burde ha dette møtet i dag fordi dette gav alle en mulighet til å få innsikt i bakgrunnen for forslaget og til å kunne stille spørsmål før forslaget ble fremlagt. Men jeg hadde lagt opp til et løp der, hvis det ble et brudd på torsdag, toget ikke var endelig gått, for løsningene skal ikke fremlegges i Genève før i morgen eller i overmorgen, og jeg møter min svenske kollega i dag med bakgrunn i møtet mellom EF og EFTA i Brussel som først tar til i morgen. Men jeg hadde en mulighet der til å gå en ny runde politisk - bare så at man skal ha det helt klart.

Jeg beklager at jeg har uttrykt meg uklart på dette punkt, for det var ikke intensjonen at man her skulle komme bakpå. Jeg håper da at dette er oppklart, og jeg skal legge igjen innlegget.

KOMITEENS LEDER: Takk for det. Jeg tror ikke vi formaliserer noe mer nå.

Hvis det er noen som har noe å ta opp under Eventuelt, må egentlig landbrukskomiteens medlemmer gå ut først, men av hensyn til tiden, stiller jeg spørsmålet: Er det noen som har noe under Eventuelt, hvis ikke kan vi nemlig gå i samlet tropp til salen? - Ingen har noe å ta opp under Eventuelt. Takk for i dag.

Møtet hevet kl. 09.55.